
**İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Konularında Türkiye’de
1985-2001 Yılları Arasında Yapılmış Lisans Üstü
Tezlerine Yönelik İçerik Analizi
Content Analysis Of Master And Doctoral
Dissertations On Occupational Health And Safety
Published Between 1985 And 2001 In Turkish
Universities**

Levent SEVİNÇ*
İstanbul Üniversitesi
İşletme Fakültesi Davanış Bilimleri Anabilim Dah

Fulya AYDINLI
İstanbul Üniversitesi
İşletme Fakültesi İnsan Kaynakları Yönetimi Anabilim Dah

Dr. Osman YILDIRIM¹
İstanbul Üniversitesi
İşletme Fakültesi Davanış Bilimleri Anabilim Dah

Öz: *Bu çalışma, işçi sağlığı ve iş güvenliği konularında Türkiye’deki üniversitelerde 1985-2001 yılları arasında yapılmış yüksek lisans ve doktora tezlerini içerik analizi yöntemi ile incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmaya toplam 113 tez dahil edilmiştir. Tezler, ait oldukları enstitü, içerdikleri konu, yayınladıkları yıl, araştırma içerme durumu, inceledikleri sektör gibi çeşitli özelliklerine göre incelenmiş; sonuçlar frekans dağılımları halinde sunulmuştur. Buna ek olarak tezlerin söz konusu özelliklere göre birbirlerinden anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediği parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis testi aracılığıyla test edilmiştir.*

Anahtar sözcükler: *İşçi Sağlığı, İş Güvenliği, İçerik Analizi*

Abstract: *This study aimed at investigating master and doctoral dissertations on occupational health and safety published between 1985 and 2001 in Turkish universities by content analysis. Totally 113 dissertations are included in the analysis. The dissertations are examined according to miscellaneous properties such as institutions that they belong to, subjects covered, the year of being published, involving any research, and sectors investigated; the results are presented by frequency distributions. Additionally, any significant difference among the dissertations according to the aforementioned properties is analyzed by a non-parametric statistical analysis, Kruskal Wallis test.*

Key words: *Occupational Health, Occupational Safety, Content Analysis*

¹ Yazışma Adresi: Osman YILDIRIM, Hava Harp Okulu Dekanlığı Yeşilyurt-İstanbul, Telefon: 0212 663 24 90 (dahili 4352), Faks: 0212 662 85 54, E-Mail: o.yildirim@hho.edu.tr; yildirimosman@superonline.com

1. GİRİŞ

Günümüzde sanayileşme ile birlikte kullanılan yeni teknolojiler ve otomasyon, iş güvenliği ve işçi sağlığı sorunlarının artmasına neden olmaktadır. İş kazaları ve meslek hastalıkları şeklinde ortaya çıkan bu sorunlar; bireysel, örgütsel ve toplumsal kayıplara dönüşmektedir. İnsan yaşamını kolaylaştırmaya yönelik olarak ortaya konan her yenilik aynı zamanda çalışan bireyler için sağlık ve güvenlik sorunları oluşturmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, hızlı kalkınmanın bir sonucu olarak insan sağlığı geri planda tutulmakta ve bunun karşılığında bireylerin hayatı tehlikeye atılmaktadır.

Öte yandan, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda yapılan ihmaller, önemli bir maliyet unsuru olarak işletmelere geri dönmektedir. Genel olarak bakıldığında, bu maliyetler ülke ekonomisine de zarar vermektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) verilerine göre endüstrileşmiş ülkelerde iş kazaları ve meslek hastalıklarının toplam maliyeti, bu ülkelerin Gayri Safi Milli Hasıllarının % 1'i ile % 3' ü arasında değişmektedir (Mert, 2002). Bu nedenle, ülkemiz gibi kalkınmakta olan ülkelerin, özellikle işçi sağlığı ve iş güvenliği konusuna daha fazla önem vermeleri gerektiği açıktır.

Öte yandan Avrupa Birliği ile bütünleşme sürecindeki ülkemiz için, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusu çözüm üretilmesi gereken alanların başında gelmektedir. Buna göre, Türk sanayiinde her sektörün işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda hazırlıklı olması gerekmektedir (Sipahi, 2002). Bunun yanı sıra hızla küreselleşen dünya ekonomisinin bir parçası olan Türk sanayiinin, uluslararası gelişmeler ve bu gelişmeleri yönlendiren kuruluşlardan bağımsız bir yaklaşım içerisinde olamayacağı hususu da işçi sağlığı ve iş güvenliği konusuna daha fazla önem verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Büyüksulu, 2002).

Buna göre işletmelerin özellikle işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda yaşanan sorunları en aza indirmek amacıyla bilimsel uygulamalardan faydalanmaları bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu amaçla işletme yöneticileri, bilimsel kuruluşlarla işbirliği yapabilmekte; benzer şekilde üniversiteler de bünyelerine bulundurdıkları entellektüel gücü, etkili bir biçimde kullanarak sorunlara çözüm bulma çabası gösterebilmektedir. Bu çabaların bir göstergesi ise akademik alanda yapılmış lisans üstü tez çalışmalarıdır.

Bu çalışmada, işçi sağlığı ve iş güvenliği konularında üniversitelerimizde 1985-2001 yılları arasında yapılmış yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Buna göre araştırma ile, konu ile ilgili bilimsel çalışmaların hangi konu başlıklarında ve hangi sektörlerde yoğunlaştığı irdelenmiş; gelecekte işçi sağlığı ve iş güvenliği üzerinde araştırma yapacak araştırmacıların ve ilgili diğer kişilerin konu ile ilgili bilimsel çalışmalar hakkında bilgilendirilmesi hedeflenmiştir.

2. YÖNTEM

Araştırmada ikincil veri kaynaklarından yararlanılmıştır. Buna göre araştırma kapsamına giren tezlerin tespit edilmesi ve tezlerle ilgili bilgi edinilmesi amacıyla Yüksek Öğrenim Kurulu (YÖK)'nun internet ortamındaki tez veri tabanı kullanılmıştır. Araştırmada YÖK'ün veritabanındaki tez bilgilerinin hatasız ve güncel olduğu varsayılmıştır.

Veritabanından konu ile ilgili tezlerin seçilmesinde “işçi sağlığı”, “iş güvenliği”, “iş kazaları” ve “meslek hastalıkları” anahtar kelimeler olarak kullanılmıştır. Araştırmancının amacı gereği tıpta uzmanlık tezleri araştırmaya dahil edilmemiştir. Buna göre araştırma kapsamına giren lisans üstü tez sayısı, toplam 113 olarak belirlenmiştir.

Araştırmada niteliksel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Niteliksel araştırmalar görüşme, gözlem, kişisel deneyimler, hayat hikayeleri, tarihi belgeler ve görsel metinler gibi materyallerin kullanılmasını içermektedir (Swanson vd., 1999). Bu doğrultuda içerik analizi, yazılı veya sözlü ifadeler yardımıyla elde edilen araştırma verilerinin sistematik ve tarafsız bir biçimde sayısallaştırılmasını ifade etmektedir (Young ve Schmid, 1968). Diğer bir deyişle içerik analizi; eserler, gazeteler, televizyon programları, reklam kampanyaları, politik konuşmalar vb. üzerinde gerçekleştirilen (Howard, 1985) ve “kim, kime, neyi, niçin, nasıl ve neyin etkisi ile söylüyor” sorularını yanıtlamaya yönelik nicel analizler olarak tanımlanmaktadır (Babbie, 1997). Bu yaklaşımın özünde, yazılan ve söylenenlerin kategorileştirilmesi ve ne sıklıkta olduklarının sayılması yatmakta (Hepkul, 2002); böylelikle mevcut veriler özetlenerek, standart hale getirilmekte ve verilerin karşılaştırılması sağlanmaktadır (Smith, 1991).

Buna göre araştırmada, YÖK’ün veritabanından araştırma kapsamına giren tezlerle ilgili; tezin hangi üniversitede yapıldığı, ait olduğu enstitü, türü (yüksek lisans/doktora) ve yayın yılı bilgileri alınmıştır. Ayrıca tezlerin işçi sağlığı ve iş güvenliği konularından hangi konu başlıkları için yazılmış olduğu, araştırma içerip içermediği ve araştırmancının hangi sektörde yapıldığı tez başlıkları incelenerek tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler, satır yüzdeleri frekans dağılımları ve çapraz tablolar aracılığıyla sunulmuştur. Ayrıca tez konularının; hangi üniversitede yapıldığı, ait olduğu enstitü, yayın yılı, araştırma içerip içermediği ve hangi sektörde yapıldığına göre farklılık gösterip göstermediği Kruskal Wallis testi ile belirlenmiştir. Tek yönlü ANOVA (One-Way Analysis of Variance) analizinin parametrik olmayan alternatifi olan Kruskal Wallis testi (Orhunbilge, 1997), az sayıda denekten oluşan grupların bir değişkene ait puanları arasında gözlenen farkın anlamlılığını test etmek için kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2002). Analiz, özellikle ANOVA’nın varsayımlarının karşılanmadığı durumlarda etkili sonuç vermekte ve bu yönüyle diğer parametrik olmayan analizlere göre daha sık tercih edilmektedir (Garson, <http://www2.chass.ncsu.edu/garson/pa765/kruskal.htm>, 03 Mayıs 2003). Bu araştırmada kullanılan verilerin parametrik olmaması nedeni ile söz konusu analizden yararlanılması uygun görülmüştür.

3. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

3.1 İncelenen Tezlerin Genel Özellikleri

Araştırma kapsamına giren toplam 113 tezin üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde; %23,9’unun Gazi Üniversitesi’nde, %20,4’ünün İstanbul Üniversitesi’nde, %13,4’ünün Ankara Üniversitesi’nde, %9,7’sinin Hacettepe Üniversitesi’nde, %6,2’sinin Marmara Üniversitesi’nde, %4,4’ünün Dokuz Eylül Üniversitesi’nde, %4,4’ünün ise İstanbul Tek-

nik Üniversitesi'nde yapılmış olduğu ortaya çıkmaktadır. Geri kalan %17'9'ü ise, konu ile ilgili 5 taneden daha az tez yayınlamış olan, çeşitli üniversitelerde yapılmış tezlerden oluşmaktadır.

Tezlerin %39,8'i Sağlık Bilimleri Enstitülerinde, %35,4'ü Sosyal Bilimler Enstitülerinde, kalan %24,8'i ise Fen Bilimleri Enstitülerinde yapılmıştır.

Tezlerin %82'si yüksek lisans, %18'i ise doktora tezlerinden oluşmaktadır. Tezlerin tamamına yakını (%97) Türkçe yazılmış olup sadece 3 tanesi İngilizce yazılmıştır.

Tezler yayınlama yıllarına göre incelendiğinde tezlerin %9,7'sinin 1985-1990 yılları arasında; %34,5'inin 1990-1994 yılları arasında; %46,0'sının 1995-1999 yılları arasında; kalan %9,7'sinin ise 2000 ve 2001 yıllarında yayınlamış olduğu görülmektedir. Konu ile ilgili en çok tez yazılmış seneler sırasıyla 1997 (16 tez), 1993 (15 tez), 1999 (14 tez) ve 1996 (11 tez)'dir.

3.2 Analizler

Araştırma kapsamındaki tezler, konularına göre incelendiğinde sırasıyla "işçi sağlığı" (%31,9), "iş güvenliği" (%22,1) ve "meslek hastalıkları" (%21,2) konularının ele alındığı görülmektedir (Tablo 1). Bunun yanısıra "iş kazaları" konusunun ele alındığı tezlerin oranı %14,2; işçi sağlığı ve iş güvenliğinin hukuksal boyutunun ele alındığı tezlerin oranı ise %10,6'dır.

Tablo 1: Konulara Göre Dağılım

	Frekans	%
İş Güvenliği	25	22,1
Hukuksal Boyut	12	10,6
İş Kazaları	16	14,2
İşçi Sağlığı	36	31,9
Meslek Hastalıkları	24	21,2
Toplam	113	100,0

Tez konularının yayınladıkları üniversitelere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan analiz sonuçları, tez konularının yayınladıkları üniversitelere gö-

re anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur ($c2(4)=6,138$; $p>0,05$). Buna karşın tez konularının yayınladıkları enstitülere göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır ($\chi^2(4)=44,897$; $p<0,05$). Buna göre “iş güvenliği” ve “iş kazaları” konuları en fazla Fen Bilimleri Enstitüleri (“iş güvenliği” %48; “iş kazaları” %50,0) ve Sosyal Bilimler Enstitüleri (“iş güvenliği” %44; “iş kazaları” %43,8) tarafından; “hukuksal boyut” büyük çoğunlukla Sosyal Bilimler Enstitüleri (%91,7) tarafından; “işçi sağlığı” ve “meslek hastalıkları” ise en fazla Sağlık Bilimleri Enstitüleri (“işçi sağlığı” %52,8; “meslek hastalıkları” %91,7) tarafından işlenmiştir (Tablo 2). Buna göre Enstitülerin ilgi alanlarının araştırmacıların konu tercihlerinde etkili olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Enstitülere Göre Konu Başlıklarının Dağılımı

	Sağlık Bilimleri		Sosyal Bilimler		Fen Bilimleri		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
İş Güvenliği	2	8,0	11	44,0	12	48,0	25	100,0
Hukuksal Boyut	1	8,3	11	91,7	-	-	12	100,0
İş Kazaları	1	6,3	7	43,8	8	50,0	16	100,0
İşçi Sağlığı	19	52,8	10	27,8	7	19,4	36	100,0
Meslek Hastalıkları	22	91,7	1	4,2	1	4,2	24	100,0
Toplam	45	39,8	40	35,4	28	24,8	113	100,0

Tez konularının tezlerin yayınlanma yıllarına göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan analiz sonuçları, tez konularının yıllara göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur ($\chi^2(4)=10,978$; $p<0,05$). Buna göre “iş güvenliği” ve “işçi sağlığı” ile ilgili tezlerin yarıdan fazlası (“iş güvenliği” %64,0; “işçi sağlığı” %55,6) 1995 – 1999 yılları arasında; “hukuksal boyut” ile ilgili tezlerin yarıdan fazlası (%58,3) ve “meslek hastalıkları” ile ilgili tezlerin yarıya yakını (%45,8) 1990 – 1994 yılları arasında; “iş kazaları” ile ilgili tezlerin ise yarıdan fazlası (%68,8) 1990 – 1999 yılları arasında yazılmıştır (Tablo 3).

Tablo 3: Yıllara Göre Konuların Dağılımı

	1990'dan önce		1990-1994		1995-1999		2000 ve üzeri		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
İş Güvenliği	2	8,0	5	20,0	16	64,0	2	8,0	25	100,0
Hukuksal Boyut	1	8,3	7	58,3	2	16,7	2	16,7	12	100,0
İş Kazaları	2	12,5	5	31,3	6	37,5	3	18,8	16	100,0
İşçi Sağlığı	1	2,8	11	30,6	20	55,6	4	11,1	36	100,0
Meslek Hastalıkları	5	20,8	11	45,8	8	33,3			24	100,0
Toplam	11	9,7	39	34,5	52	46,0	11	9,7	113	100,0

İşçi sağlığı ve iş güvenliği konularında yapılmış tezlerin saha araştırması içerip içermediği (tez başlıklarından tespit edilebildiği kadarıyla) incelenmiş ve elde edilen sonuçlara göre (Tablo 4) söz konusu tezlerin yarıdan fazlasının (%69,0) saha araştırması içerdiği saptanmıştır.

Tablo 4: Tezin Araştırma İçerme Durumu

	Frekans	%
Araştırma İçeren Tezler	78	69,0
Araştırma İçermeyen Tezler	35	31,0
Toplam	113	100,0

Tez konularının saha araştırması içerme durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan analiz sonuçları, tez konularının saha araştırması içerme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur ($\chi^2(4)=26,125$; $p<0,05$). Buna göre “hukuksal boyut” hariç diğer tüm konularda yapılmış tezlerin yarıdan fazlası bir saha araştırması içerirken; “hukuksal boyut” konusunda yapılmış tezlerin tamamına yakınında (%91,7) herhangi bir saha araştırması mevcut değildir. Bununla birlikte en fazla saha araştırması yapılmış konuların başında %87,5 ile “meslek hastalıkları” gelmekte; “hukuksal boyut” hariç en az saha araştırması yapılmış konunun ise %64,0 ile “iş güvenliği” olduğu görülmektedir (Tablo 5). Bunun başlıca nedenlerinden biri olarak hukuk gibi teorik yanı ağır basan konuların uygulamaya açık olmaması ya da uygulamanın zorluğunun akademisyenleri uygulama yapmaktan alıkoymasını gösterilebilir.

Tablo 5: Saha Araştırması İçermelerine Göre Konu Başlıklarının Dağılımı

	Araştırma İçerenler		Araştırma İçermeyenler		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
İş Güvenliği	16	64,0	9	36,0	25	100,0
Hukuksal Boyut	1	8,3	11	91,7	12	100,0
İş Kazaları	12	75,0	4	25,0	16	100,0
İşçi Sağlığı	28	77,8	8	22,2	36	100,0
Meslek Hastalıkları	21	87,5	3	12,5	24	100,0
Toplam	78	69,0	35	31,0	113	100,0

Saha araştırması içeren tezlerin araştırma yaptıkları sektörler incelendiğinde, en fazla sağlık sektöründe (%14,1) araştırma gerçekleştirildiği ortaya çıkmıştır (Tablo 6). Bunun temel nedeni olarak en fazla uygulama içeren tezlerin başında Sağlık Bilimleri Enstitüleri’nin gelmesi ve söz konusu Enstitülerdeki araştırmacıların uygulama için -kimi zaman araştırma konusunun içeriği nedeni ile- sağlık sektörünü tercih etmesi gösterilebilir. Sağlık sektörünü %11,5’erlik paylar ile metal, inşaat ve (sadece 1’er tez ile incelenmiş) muhtelif sektörler izlemektedir. Bununla birlikte tezlerin %14,1’inin tez başlığından hangi sektörde araştırma yaptığı saptanamamıştır.

Tablo 6: Araştırma Yapılan Sektörler

	Frekans		%
	Frekans	%	
Sağlık	11	14,1	
Metal	9	11,5	
İnşaat	9	11,5	
Muhtelif	9	11,5	
Maden	7	9	
Otomotiv	6	7,7	
Mobilya	4	5,1	
Tekstil	3	3,8	
Petro-kimya	3	3,8	
Basın Yayın	2	2,6	
Çimento	2	2,6	
Gıda	2	2,6	
Ara Toplam	67	85,9	
Bilinmeyen	11	14,1	
Toplam	78	100,0	

Tez konularının araştırma yapılan sektörler göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan analiz sonuçları, tez konularının araştırma yapılan sektörler göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur ($\chi^2(4)=14,895$; $p<0,05$). Buna göre “meslek hastalıkları” konusunda yapılmış tezler, diğer konu başlıklarında yapılmış tezlerden farklı olarak, daha çok (%50,0’si) sağlık sektöründe gerçekleştirilmiştir. Bunun temel nedeni ise söz konusu araştırmaların çoğunlukla Sağlık Bilimleri Enstitüleri’nce gerçekleştirilmiş olmasıdır. Analizlere göre, diğer konu başlıklarında yapılmış tezlerin özel olarak belli bir sektörde yoğunlaşmadığı ve bu anlamda birbirlerinden farklı bir özelliğe sahip olmadıkları ortaya çıkmaktadır (Tablo 7).

Tablo 7: Sektörlere Göre Konu Başlıklarının Dağılımı*

	Sağlık		Metal		İnşaat		Diğer		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
İş Güvenliği	-	-	1	7,7	4	30,8	8	61,5	13	100,0
Hukuksal Boyut	-	-	-	-	-	-	1	100,0	1	100,0
İş Kazaları	-	-	-	-	3	33,3	6	66,7	9	100,0
İşçi Sağlığı	2	7,7	4	15,4	1	3,8	19	73,1	26	100,0
Meslek Hastalıkları	9	50,0	4	22,2	1	5,6	4	22,2	18	100,0
Toplam	11	16,4	9	13,4	9	13,4	38	56,7	67	100,0

* En fazla araştırma konusu yapılan ilk üç sektör dikkate alınmış; geri kalan sektörler “Diğer” başlığı altında toplanmıştır. Sektörü bilinmeyen tezler ise analize dahil edilmemiştir.

Araştırma yapılan sektörlerin yıllara göre farklılık gösterip göstermediği analiz edildiğinde araştırma yapılan sektörlerin yıllara göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır ($\chi^2(3)=12,809$; $p<0,05$). Buna göre konu ile ilgili olarak 1990 yılından önce yapılmış tüm tezlerin sağlık, metal ve inşaat sektöründe gerçekleştirildiği ve yıllar itibarıyla söz konusu sektörlerde yapılan araştırmaların giderek azaldığı görülmektedir (1990-1994 yılları arası %50,0; 1994-1999 yılları arası %34,4) (Tablo 8). Söz konusu sektörlerde araştırmaların azalması araştırmacıların belirtilen sektörlerde yeterince yayın yapıldığını düşünmelerinden kaynaklanabilir. Öyle ki 2000 yılından sonra bu sektörlerde hiç araştırma yapılmadığı ortaya çıkmaktadır. Öte yandan söz konusu üç sektörde yapılan araştırma sayısı yıllar boyunca azalırken belirli sektörlerde bir yoğunlaşma da olmamıştır.

Tablo 8: Yıllara Göre Araştırma Yapılan Sektörlerin Dağılımı*

	Sağlık		Metal		İnşaat		Diğer		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
1990’ dan önce	1	16,7	4	66,7	1	16,7	-	-	6	100,0
1990-1994	7	29,2	3	12,5	2	8,3	12	50,0	24	100,0
1995-1999	3	9,4	2	6,3	6	18,8	21	65,6	32	100,0
2000 ve üzeri	-	-	-	-	-	-	5	100,0	5	100,0
Toplam	11	16,4	9	13,4	9	13,4	38	56,7	67	100,0

* En fazla araştırma konusu yapılan ilk üç sektör dikkate alınmış; geri kalan sektörler “Diğer” başlığı altında toplanmıştır. Sektörü bilinmeyen tezler ise analize dahil edilmemiştir.

4. SONUÇ

Bu çalışmada, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda 1985-2001 yılları arasında ülkemizde yapılmış yüksek lisans ve doktora tezleri içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre söz konusu dönemde tezlerin en fazla sırasıyla “işçi sağlığı”, “iş güvenliği” ve “meslek hastalıkları” konularının ele alındığı görülmektedir. “İş kazaları” ile işçi sağlığı ve iş güvenliğinin hukuksal boyutunun ele alındığı tezler ise diğer konulara göre nispeten daha az ele alınmıştır.

Tez konularının dağılımı, yayınladıkları üniversitelere göre anlamlı bir farklılık göstermezken, ait oldukları enstitülere göre farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Buna göre “iş güvenliği” ve “iş kazaları” konuları en fazla Fen Bilimleri Enstitüleri ve Sosyal Bilimler Enstitüleri tarafından; “hukuksal boyut” büyük çoğunlukla Sosyal Bilimler Enstitüleri tarafından; “işçi sağlığı” ve “meslek hastalıkları” ise en fazla Sağlık Bilimleri Enstitüleri tarafından işlenmiştir.

Tezlerin yarıdan fazlası saha araştırması içermektedir. “Hukuksal boyut” hariç diğer tüm konularda yapılmış tezlerin yarıdan fazlası bir saha araştırması içerirken; “hukuksal boyut” konusunda yapılmış tezlerin tamamına yakınında herhangi bir saha araştırması mevcut değildir. “Hukuksal boyut” konusunda yapılmış tezlerin araştırma içermemesinin başlıca nedenleri arasında konu ile ilgili çalışma yapan araştırmacıların tezlerinde genel olarak mevzuat ile ilgili hususları incelemiş olmaları ve inceledikleri konuları araştırmaya uygun bulmamaları kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Buna rağmen gelecekte konu ile ilgili araştırma yapacak araştırmacıların, çalışmalarında resmi kayıtlara ulaşma yoluyla tezlerinde araştırmalara yer vermelerinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Öte yandan en fazla saha araştırması yapılmış konuların başında “meslek hastalıkları” gelmektedir. “Meslek hastalıkları” konusunda diğer konulara göre daha fazla araştırma ya-

pılmış olması bu konudaki tezlerin tamamına yakınının Sağlık Bilimleri Enstitülerinde gerçekleştirilmesinden kaynaklanmıştır. Başka bir deyişle, bunun temel nedeni Sağlık Bilimleri alanında yürütülen tez çalışmalarının konuları itibariyle çoğunlukla saha araştırması gerektirmesidir.

Saha araştırması içeren tezlerin araştırma yaptıkları sektörler incelendiğinde, en fazla sırasıyla sağlık, metal ve inşaat sektörlerinde araştırmaların gerçekleştirildiği ortaya çıkmıştır. Araştırmaların en fazla sağlık sektöründe olmasının temel nedeni söz konusu tezlerin Sağlık Bilimleri Enstitülerince gerçekleştirilmesi ve bu alandaki araştırmacıların da araştırmalarını sağlık sektöründe yapmayı tercih etmelerinden kaynaklanmaktadır.

Tez konuları araştırma yapılan sektörler göre incelendiğinde “meslek hastalıkları” konusunda yapılmış tezlerin, diğer konu başlıklarında yapılmış tezlerden farklı olarak, daha çok sağlık sektöründe gerçekleştirildiği; diğer konu başlıklarında yapılmış tezlerin ise özel olarak belli bir sektörde yoğunlaşmadığı ve bu anlamda birbirlerinden farklı bir özelliğe sahip olmadıkları ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan 1990 yılından önce yapılmış tüm tezlerin sağlık, metal ve inşaat sektöründe gerçekleştirildiği ve yıllar itibariyle söz konusu sektörlerde yapılan araştırmaların giderek azaldığı görülmektedir. 2000 yılından sonra ise söz konusu üç sektörde hiç araştırma yapılmadığı ortaya çıkmaktadır. Öte yandan sağlık, metal ve inşaat sektörlerinde yapılan araştırma sayısı yıllar boyunca azalırken belirli sektörlerde bir yoğunlaşma da olmamış; araştırmaların çeşitli sektörler dağıldığı gözlenmiştir.

Gelecekte bu konu üzerinde yapılacak çalışmalarda, bu çalışmaya dahil edilmemiş konu ile ilgili makalelerin ve akademik olmayan (örneğin; sendikalar tarafından gerçekleştirilen) yayınların da dikkate alınması önerilmektedir. Bunun yanı sıra, araştırmacıların sektörel bazda iş kazaları ve meslek hastalıklarına ilişkin resmi istatistikler ile işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında yapılmış akademik çalışmaların araştırma yaptıkları sektörler arasında ilişki aramaları; böylelikle akademik çalışmaların iş dünyasının sorun ve ihtiyaçlarına uygun çalışmalar ortaya koyup koymadığını saptamaları önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Babbie, E. (1997). *The Practice of Social Research*. 7th Edition, Wadsworth Publishing Company: New York..
- Büyükoztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum*. 2.Baskı, Pegem Yayıncılık: Ankara.
- Büyükuslu, A.R.(2002). “Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Sağlık, Güvenlik, Çevre (HSE) ve Kiplas’ın Çalışmaları”. *TİSK İşveren Dergisi*, 30(5).
- Garson, D. “Tests for More Than Two Independent Samples: Kruskal-Wallis H, Median, and Jonckheere-Terpstra Tests”, <http://www2.chass.ncsu.edu/garson/pa765/kruskal.htm>, (erişim tarihi 03 Mayıs 2003).

- Hepkul, A. (2002). “Bir Sosyal Bilim Araştırma Yöntemi Olarak İçerik Analizi”. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(1-2): 1-12.
- Howard, G.S. (1985). *Methods in the Social Sciences*. Scott Foresman: Illinois.
- Mert, V.R. (2002) “İşçi Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinde Yeni Hedefler”. TİSK İşveren Dergisi, 30(5).
- Orhunbilge, N. (1997). *Hipotez Testleri ve Örneklem Yöntemleri*. İ.Ü.İşletme Fakültesi Yayınları: İstanbul.
- Sipahi, İ. (2002). “AB’ye Adaylık Sürecinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği”. TİSK İşveren Dergisi, 30(5).
- Smith, H.W. (1991). *Strategies of Social Research: The Methodological Imagination*, Prentice-Hall: New Jersey.
- Swanson, B.L., Watkins, K.A. ve Marsick, V.J. (1999). “Qualitative Research Methods” *Human Resources Development Research Handbook: Linking Research and Practice* içinde, Ed. Swanson, R.A. ve Holton, E.F.. Berrett Koehler Publishers: San Francisco.
- Young, P.V. ve Schmid, C.F. (1968). *Scientific Social Surveys and Research: An Introduction to the Background, Content, Methods, Principles, and Analysis of Social Studies*. 4th Edition, Prentice-Hall: New Delhi.
- www.yok.gov.tr:8080/YokTezSrv?USER=INTERNET, (erişim tarihi 19 Nisan 2003).

